

Формування пошукового образу документа в електронних каталогах бібліотек

Збанацька Оксана

*Кафедра інформаційних комунікацій та бібліотекознавства,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
Відділ каталогізування, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Київ, Україна
e-mail : ZbanatskaO@i.ua*

Formation of a search image of the document into electronic library catalog is made through analytic-synthetic processing of documents. As a result it creates a bibliographic record which contains the following search features: author of a document, title, classification code, subject heading, keyword, summary, abstract and etc.

Ключові слова: аналітико-синтетичне опрацювання документів, бібліографічний запис, бібліотеки; електронні каталоги; пошуковий образ документа.

В результаті аналітико-синтетичного опрацювання документів (АСОД) формується пошуковий образ документа (ПОД), який надає «згорнуту» інформацію про зміст первинного документа і є результатом переведення змісту документа з природної на інформаційно-пошукову мову. ПОД – це коротке закодоване повідомлення, що виражає основний смисловий зміст документа [3, с.20]. ПОД створюється каталогізатором, який працює з інформаційно-пошуковою системою. Якість створеного ПОД залежить від професійності каталогізатора та пошукових можливостей конкретної автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи (АІБС).

Створення ПОД починається з аналізу первинного документа і виявлення основних відомостей щодо його змісту. Для уточнення певних відомостей можуть залучатися додаткові джерела інформації. Формування ПОД передбачає виконання різних видів АСОД. ПОД втілюється у бібліографічних записах. Бібліографічні записи створюються в АІБС з використанням шаблонів документів – списків заздалегідь підготовлених полів для опису

документів певного типу (монографія, автореферат дисертацій, нормативно-технічний документ, багатотомне видання, карти, ноты, аудіовізуальні документи, стародруки та ін.). У кожному шаблоні інформацію згруповано у блоки. Для комунікативних форматів сімейства MARC їх визначено десять:

- 0 – Блок ідентифікації;
- 1 – Блок кодової інформації;
- 2 – Блок описової інформації;
- 3 – Блок приміток;
- 4 – Блок зв'язків;
- 5 – Блок пов'язаних назв;
- 6 – Блок тематичного опису;
- 7 – Блок інтелектуальної відповідальності;
- 8 – Блок міжнародного використання;
- 9 – Блок національного використання.

Блоки містять поля і підполя, до яких заноситься певна одиниця інформації. У полях можуть використовуватись індикатори – атрибути, що містять додаткову інформацію про зміст поля, взаємозв'язок між даним полем та іншими полями [4].

Для створення ПОД спершу формується заголовок бібліографічного запису, який може містити: ім'я особи; найменування організації; уніфіковану назву; індекс документа, цифрове або літерне позначення документа; географічну назву [2]. Відповідно до сформульованих заголовків і групуються бібліографічні записи в АІБС. Інформація про заголовок бібліографічного запису зосереджена у 5 та 7 блоках.

Наступним кроком є складення бібліографічного опису документа. Бібліографічний опис містить такі зони [1]: назви та відомостей про відповідальність; видання; специфічних відомостей; вихідних даних;

фізичної характеристики; серії; приміток; стандартного номера (або його альтернативи) та умов доступності. Для заповнення зон бібліографічного опису в АІБС використовують блоки 2,3,5,7 (Рис.1).

200	1	a	основна назва	Бібліотека в минулому
		e	відомості до назви	(культур.-іст. нарис)
		f	перші відом. про відпов.	Д. Балика
		g	подальші відом. про відпов.	Укр. наук. ін-т книгознавства
210		a	місце видання	[Київ]
		c	видавець/...	Держвидав України
		d	дата видання	1925
215		a	відомості про обсяг	115, [3] с.
225	1	a	назва серії	Науково-популярна бібліотека книгознавства
		f	відомості	за ред. Ю. О. Меженка

Зк Сірополка С. О.-45 рк
Балика, Дмитро Андрійович.
Бібліотека в минулому : (культур.-іст. нарис) / Д. Балика ; Укр. наук. ін-т книгознавства. — [Київ] : Держвидав України, 1925. — 115, [3] с. — (Науково-популярна бібліотека книгознавства / за ред. Ю. О. Меженка ; вип. 3).
 3 колекції Сірополка С. О. — Бібліогр. у підрядк. прим.
 — — 1. Бібліотечна справа — Історія.

4733

Рис. 1. Фрагмент заповнених блоків 5, 7 та макет бібліографічного запису

ПОД також формується за допомогою таких видів АСОД як систематизування, предметизування та координатне індексування. Їх результати – класифікаційні індекси, предметні рубрики, ключові слова. Інформація про них зосереджена у блоці 6 (Рис.3).

686		a	індекс ББК	Ш12=411.1*468*671<Львів>.я61
		2	код системи класиф.	gubbk
606	0	a	тематична назва як предмет	Діалектні словники українські
		y	географічна підрубрика	Львів, місто (Україна)
		j	формальна підрубрика	Ілюстративні видання
		2	код системи предметиз...	iptnрбу
606	0	a	тематична назва як предмет	Книжкова графіка українська
		x	тематична підрубрика	Персоналії
		z	хронологічна підрубрика	20 ст.,кін.-21 ст.,поч.
		j	формальна підрубрика	Ілюстративні видання
		2	код системи предметиз...	iptnрбу

A755969
Гвара : автент. Львів. абетка / [авт. текстів А. Борковський ; авт. іл. Г. Ерде]. — Львів : Вид-во Старого Лева, [2014]. — [141] с. : іл.
 ISBN 978-617-679-010-5.
 1. Борковський, Антін, П. Ерде, Гриця, іл. — — 1. Діалектні словники українські — Львів, місто (Україна) — Ілюстративні видання. 2. Книжкова графіка українська — Персоналії — 20 ст.,кін.-21 ст.,поч. — Ілюстративні видання.

Ш12=411.1*468*671 Львів .я61

Рис.2. Фрагмент заповненого блоку 6. Та макет бібліографічного запису

Пошуковим елементом може бути анотація, яка заноситься до блоку 3.

Шифр зберігання документа (блок 8) також є пошуковим елементом. Він вказує на місцезнаходження документа у бібліотечному фонді. На Рис.1,2 його виділено червоним кольором. Інформація, занесена в інші блоки також слугує ПОД. Так, до блоку 0 заноситься ISBN, до блоку 4 – попередні назви продовжуваних видань тощо.

В результаті створення ПОД утворюються внутрішні словники, частина з яких стає джерелом створення авторитетних файлів.

Отже, кожен елемент поля або підполя може виступати в якості ПОД. Формування ПОД в електронних каталогах бібліотек є не тільки суто механічним перенесенням відомостей з документа до АІБС, а перш за все – це попередньо проведена складна інтелектуальна робота каталогізатора.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. — [Чинний від 2008-04-01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с. — (Національний стандарт України) (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
- [2] Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : ДСТУ ГОСТ 7.80:2007. — [Чинний від 2008-04-01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2009. — III, 7 с. — (Національний стандарт України) (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
- [3] Информационно-поисковые языки. Термины и определения : ГОСТ 7.74-96. — [Введен впервые ; Дата введения 1997-07-01]. — Минск : Межгос. Совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1997. — III, 33 с. — (Межгосударственный стандарт) (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
- [4] Технологічна інструкція зі створення та формування електронного каталогу у Відділі каталогізування [Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого] / М-во культури України, Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. — Київ, 2016. — 88 с.